

Arkiver og Genealoger.

Af Gerhard L. Grove.

II.

Om det end, inden Emnet „Arkiver og Genealoger“ paany bringes paa Bane her i Tidsskriftet, kunde være praktisk at afvente, hvad der paa Arkivar- og Bibliotekar-Mødet i Bryssel i August 1910 vil blive sagt om Arkivernes Stilling overfor Genealogerne, kan der være Grund til allerede nu i al Korthed at gøre opmærksom paa, at Senatssekretær, Dr. Hagedorn i Hamburg i et Arkivarmøde i Worms i Efteraaret 1909 atter har udtalt sig om dette og dermed beslægtede Forhold, og at hans Foredrag foreligger trykt i Korrespondenzblatt des Gesamtvereins der deutschen Geschichts- und Altertumsvereine for November og December 1909. Heri tager Dr. Hagedorn nemlig særlig Sigte paa Rigsarkivar Dr. Sechers her i Tidsskriftet i det væsentlige gengivne Udtalelser, saavel som ogsaa til nogle af mig i Tilknytning hertil fremførte Bemærkninger.

Som det her fra vil være Læseren bekendt, havde Dr. Hagedorn ved Arkivdagen i Lübeck i 1908 i sit Foredrag: „Das hamburgische Staatsarchiv og die Personenforschung“ udtalt sig nærmere om disse Forhold, og Dr. Secher havde i nogle Modbemærkninger, som han vel kun for en ringe Del fik Tid at fremføre ved samme Arkivdag i Lübeck, men som ikke desmindre blev optagne i Mødets Protokol over Foredragene paa Arkivdagen (se Korrespondenzblatt 1908 S. 457 f.) og derigennem vakte Opsigt i videre Kredse i Tyskland, udtalt sine herfra i flere Henseender afvigende Anskuelser om samme Emne.

Dr. Hagedorn, som nu atter i Worms har taget Ordet om „die Archive und die genealogische Forschung“ synes ikke

efter Dr. Sechers sidstommeldte Indlæg i nogen Henseende at have ændret sine tidligere Standpunkter i Sagen, ligesom han i en Rekapitulation af Dr. Sechers Indlæg noterer, at det ikke er lykkedes *ham* (H.) at overbevise Dr. S. om, at den Ordning, som regulerer Forholdet mellem Stats-Archivet i Hamborg og Genealogerne, er hensigtsmæssig, og han finder fra sit Standpunkt, at han i Dr. Sechers Afhandling „savner en retfærdig Vurdering af den Kendsgerning, at de Forudsætninger, der findes for den familiehistoriske Forskning i Danmark, tildels mangler i Tyskland, og at Arkivforholdene i begge Lande i mange Henseender er forskellige og saaledes ogsaa giver Anledning til forskellige Fremgangsmaader ved Behandlingen af den genealogiske Forskning.“

Da det ikke er mig bekendt, om eller hvorvidt Rigsarkivar Secher selv vil imødegaa Dr. Hagedorns sidste Foredrag, skal jeg ikke udtale mig om Enkelthederne i dette, saa meget mindre som Dr. Hagedorns Bemærkninger ikke er afgørende for danske Læsere, da de er baserede paa Forhold i den tyske Administration, som ikke stemmer med vore og ikke synes ønskelige at indføre her. Men naar denne som et mindre heldigt Resultat af Dr. Sechers Indlæg anfører, at det er egnet til „in Deutschland verwirrend zu wirken“, er det ikke udelukket, at netop Paapegningen af udenlandske, fra de i Tyskland gængse *forskellige*, Betragtninger ogsaa her kan gøre sin Nytte, selv om det foreløbig bliver „kun til Sammenligning“, som Dr. Hagedorn andetsteds siger.

Derimod føler jeg Anledning til at besvare et Par Angreb paa mine egne Bemærkninger.

Dr. Hagedorn bebrejder mig, at jeg, skønt selv tilstedeværende, behandler Dr. Sechers Bemærkninger som virkelig fremkomne paa Arkivmødet i Lübeck og fremhæver, at de paa Mødet i Lübeck og overhovedet i Tyskland vakte stor Opmærksomhed. Jeg indrømmer, at det imod mit Ønske mulig kan vildlede En og Anden, at jeg ikke udtrykkelig har bemærket, at Tiden kun tillod Dr. Secher mundtlig at foredrage en ringe Del af sit Foredrag paa selve Mødet i Lübeck (se Anmærkn. Side 458 i Korrespondenzblatt for 1908) — nemlig det ellers

for Genealoger vigtige Afsnit om Adgang til Benyttelse af Kirkebøger — men da Redaktionen af nævnte Blad ikke desto mindre optog *alle* Dr. Sechers Udtalelser under Titlen „Bemerkungen Sechers“ blandt Foredragene paa Arkivdagen i Lübeck og lige efter Dr. Hagedorns Foredrag sammesteds, ligger det nær for Kortheads Skyld at kalde dem „Foredrag“. Dr. Hagedorn gør sig skyldig i en tilsvarende Unøjagtighed i modsat Retning ved i Korrespondenzblatt 1909 S. 477 at tale om, at „die Ausführungen von Herrn Dr. Secher gar nicht zum Vortrag gekommen waren“, da dog denne udtrykkelig (i Korrespondenzblatt 1908 S. 458 Anm.) nævner, at han (paa Mødet) fik fremdraget et enkelt Punkt, om han end paa Grund af den indskrænkede Tid maatte nøjes hermed. Om Dr. Sechers Udtalelser kun gennem det trykte Referat eller tillige ved et mundtligt Foredrag har vakt Opmærksomhed i Tyskland, har imidlertid for Sagen selv kun lidet at sige i Forhold til det af mig fremførte Faktum, at Dr. Sechers Udtalelser har vakt megen Opmærksomhed i Tyskland, hvilket fremgaar tilstrækkelig af de af mig Side 96 og flere Steder foran citerede tyske Værker, ligesom af Forhandlingerne i Worms 1909.

Dr. Hagedorn vil dernæst afvise mit Forslag om, at *de mest slidte* (Kirke-) Bøger *med Tiden* kunde kopieres eller ekstraheres, inden det bliver for sent, med en Bemærkning om, at et saadant Forslag jo let kan gøres, men ikke saa let udføres, da det for det Hamburgske Senats Arkiv for Tiden til Aaret 1815 drejer sig om henimod 350 statelige og delvis tætskrevne Folianter. — Jeg maa tilstaa, at det ikke er faldet mig ind, at alle disse Kirkebøger skulde være saa svage, end-sige slidte, at ikke Flertallet af dem kunde holde ud endnu i Aartier eller maaske Aarhundreder, naar de ikke mishandlede — og en Afskrivning af enkelte slidte Protokoller om Aaret kunde dog vel nok en By som Hamburg komme over.

Dr. Hagedorn forstaar saa meget mindre min Uvilje mod at forlange Gebyr for personalhistoriske Undersøgelser, som jeg selv hævder, at disse kan have stor praktisk Betydning, og han fremfører, at Levevejsgenealogerne tager anderledes

høje Godtgørelser. Det, jeg vilde til Livs, var imidlertid ikke det, at der tages Betaling for Arkivundersøgelser for Private (hvilket jeg dog synes hellere maa gøres privat af Arkivembedsmænd efter et aftalt Honorar, end mod Betaling til Arkivet som saadant), men mere den Omstændighed, at der i visse Arkiver i Tyskland kræves Gebyr ogsaa af den Private, der *selv* vil paatage sig den Ulejlighed at anstille Undersøgelserne i Arkivet. Det er stadig min Mening, at det hører til de Ting, der med Rette giver Arkiverne en smuk Stilling i det store Publikums Øjne, at de er til fri Benyttelse for enhver, der selv vil gøre sig den Ulejlighed at benytte dem.

En hel anden Sag er det med den, der — selv fraværende — vil bruge dem. At han maa betale for andres Arbejde har sine gode Grunde.

Naar jeg ovenfor, Side 86 siger: Gives der Arkivalier, som efter deres Øjemed bør staa frit til Tjeneste for alle og enhver, er det dog netop Kirkebøgerne — og hævder, hvor vigtigt det er for de studerende Genealoger, der er bedre inde i den vedkommende Slægts Forbindelser, end en Arkivembedsmand let kan blive, selv at have Adgang til Kirkebøgerne paa første Haand, siger Dr. Hagedorn uden nærmere Begrundelse, at jeg har ret uklare Forestillinger om den foregivne, enhver tilkommende Ret til egen Benyttelse af Kirkebøgerne. Uklarheden ligger vel nærmest kun i, at jeg ikke deler Dr. Hagedorns Anskuelse. Han fremhæver nemlig, hvor han senere i et lignende Tilfælde imødegaar Dr. Devrient (Korrespondenzblatt 1909 S. 485), en Artikel af en Jurist i Hamburg, der ikke blot slutter sig til hans Grunde til at forbyde at fremlægge Kirkebøgerne, men tilføjer, at Adgangen til disse Registre, da de endnu var Kirkens, paa ingen Maade tilstodes enhver, hvilket Dr. Hagedorn finder ønskeligt at se skarpt fremhævet overfor de Herrer Dr. Secher, Grove og Dr. Devrient, der betragter det modsatte som selvfølgeligt.

Min Hovedanke, at det ikke er venteligt, at de Menigheder, der har afleveret Kirkebøgerne, i Længden vil synes om, at Adgangen ikke blot besværes, men endog *forbydes*, medens kun et Andenhaands Indblik tilstodes og det mod Vederlag til

Arkivembedsmænd, der ikke altid har samme Forudsætninger for at finde de søgte Resultater, forbigaas i Taushed. Et almindeligt Forbud mod at benytte Kirkebøgerne er fremdeles efter min Anskuelse efter vore Forhold utilstedeligt, og jeg har selv haft Lejlighed til i tyske Byer som Berlin og Dresden uden Vanskelighed eller mod et ganske ringe Vederlag til vedkommende Klokker at gøre omfattende Studier. Jeg har iøvrigt ogsaa hørt, at udenlandske Genealoger har fundet en særdeles god Modtagelse og en udmærket Hjælp netop i Hamburgs Statsarkiv, men den Teori, der delvis ligefrem forbyder Publikum den direkte Adgang til Kirkebøgerne, staar Arkiverne sig efter min Mening ikke ved at gennemføre (undtagen hvor Bøgernes Tilstand gør Brugen risikabel, eller i lignende Undtagelsestilfælde).

Efter at Dr. Hagedorn hermed har forladt mig med den rigtige Bemærkning, at jeg ellers i det væsentlige har indskrænket mig til et sagligt Referat af de tyske Forhandlinger om Emnet, gaar han over til at imødegaa Dr. Devrient, hvorefter imidlertid nærmere maa henvises til Korrespondenzblatt.

Med Hensyn til Betragtningen af Forholdet mellem Arkiver og Genealoger er Forskellen i tyske og danske Arkiver i flere Henseender, naar alt kommer til alt, dog ikke saa stor, som mulig vil slutes af denne Polemik, og navnlig har de i de Grotefendske Theses udtrykte Tanker i flere Henseender Tilslutning til den i danske Arkiver gængse Opfattelse. Ny Betragtninger om Forholdene i flere europæiske Stater kan imidlertid som sagt ventes under „Congrès international des archivistes et des bibliothécaires“ i Brüssel den 28.—31. August 1910.

Spørgsmaal og Svar.

Svar II.

(Spørgsmaal foran S. 183.)

Ifølge Kirkebog for Kværndrup Sogn, Sunds Herred, Fyens Stift er Aar 1696 trolovet: „Ridefoged paa Egeskov, Matz Rask, og Malene Johannesdatter“.

I Kirkebøgen for Steenstrup, Nabosogn til Kværndrup, nævnes 1692 „Mads Rask paa Egeskov“ som Fadder. I samme Kirkebog er under $\frac{2}{3}$ 1698 „Mads Rask fra Flintholm“ atter nævnt som Fadder. Som saadanne nævnes endvidere sammesteds 1699 Mads Rasks Kones Søster paa Flintholm og 1700 Mads Rasks Kone paa Flintholm.

C. V. Langkilde, Absalonsgade 16^a, Kbhvn. V.

Trykfejl.

S. 184 L. 14 f. n. 1854, læs: 1754.